

Adam PODGURECKI

PRAVNE POJAVE U JAVNOM MNJENJU
(Sociološko-pravna studija. Empirijska verzija)

— Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1964 —

Običaj je, piše autor ove knjige, da se teorijsko-pravne studije ograničavaju na upoređivanje lektire od recimo tridesetak knjiga, na kafansko-seminarske diskusije i — na pisanje nove, trideset prve knjige. Ta nova knjiga je bez grešaka, u njoj su sva pitanja jasno formulisana i odgonetnuta. Očigledno da će trideset druga knjiga pisana od sledećeg autora biti urađena po istom receptu.

Ovaj lagani sarkazam dr Podgureckog opravdana je žaoka koja se može danas uperiti ne samo na sociološko-pravnu nauku već i na veliki broj ostalih tzv. primenjenih sociologija (sociologija javnog mnjenja, ruralna sociologija, sociologija slobodnog vremena, socijalna psihologija i dr.). Pogotovu je kod nas ta vrsta socioloških istraživanja daleko iza teorijsko-spekulativnih radova, članaka i diskusija. Empirijska sociološka istraživanja još nisu postala ni kod nas osnovna pretpostavka izgrađivanja teorijskih stavova. Na polju sociologije prava, ako je i bilo pokušaja da se na teorijskom planu nešto kaže, sigurno je da ne postoje nikakve sociološko-pravne empirijske studije.

Rad dr Podgureckog „Pravne pojave u javnom mnjenju“ primer je pedantne istraživačke tehnike, teorijsko-metodološke orijentacije u sferi sociologije prava i, naročito, uspešlog sociološkog *empirijskog* istraživanja pravnog života ljudi u društvu.

Ova knjiga dr Podgureckog ima četiri osnovna poglavlja: razvodi u javnom mnjenju, pogledi na roditeljsku vlast, procesi klevetanja protiv žurnalista i preuzimanje sudskih rešenja. Svako od njih je posebna oblast empirijskih istraživanja sociologije prava, mada je autor nekoliko uvodnih stranica posvetio opšte-teorijskim i metodološkim pitanjima sociologije i prava. Tako, na primer, on ističe kao značajne sledeće sociološko-pravne metode: istorijsko-deskriptivna metoda, etnografsko-uporedna, metoda razgovora, metoda istraživanja javnog mnjenja, metoda analize aktualnih pravnih materijala, monografska metoda, eksperiment, i statistička metoda.

Četiri grupe empirijskih istraživanja, koje su osnovni sadržaj ovoga rada, piše autor, čine pokušaj dokazivanja da sociologija prava nije samo postulat niti pobožna želja. Sva ta istraživanja — i uopštavanja izvršena na bazi analize njihovih rezultata — sprovedena su zahvaljujući empirijskim metodama. Dr Podgurecki ističe da je istraživanje u oblasti razvoda i roditeljske vlasti zasnovano, pretežno, na tehnici ispitivanja javnog mnjenja. Kod istraživanja procesa protiv žurnalista, autor knjige ističe metodu analize sudskih akata, smatrajući da se kod izučavanja procesa preuzimanja sudskih rešenja mora voditi računa naro-

čito o metodi analize sudskih i administrativnih akata, metodi intervjua sudija i saradnika i metodi posmatranja sa učestvovanjem.

Polazeći od takve metodološke osnove i definicije predmeta istraživanja sociologije prava (odjeljak I) po kojoj se sociologija prava kao naučna disciplina razlikuje od opšte sociologije, jer se odnosi na utvrđivanje zakonitosti koja odražava relaciju između pravnih procesa i ostalih društvenih procesa, autor ove sociološko-pravne studije, u njenom empirijsko-istraživačkom delu (poglavlja II, III, IV, V), vidi ne samo mogućnost za dalje razvijanje teorijsko-metodološke spekulacije u oblasti sociologije prava već, prevashodno, njihovu empirijsku verifikaciju.

Istraživanje javnog mnjenja u odnosu na pojavu *razvoda*, kome je autor posvetio jedno poglavlje svoje knjige, sprovedeno je 1962. godine na teritoriji Poljske pod rukovodstvom i u organizaciji Centra za istraživanje javnog mnjenja pri Komitetu „Poljski radio i televizija“. Istraživanja su zahvatila pitanje odnosa između znanja prava i pravnih normi i pojave razvoda, pitanje u vezi sa pozitivnim i negativnim stranama razvoda i sl. Od predviđenih za ispitivanje 2.500 lica dobijeni su odgovori 2.355 lica. Autor smatra da ispitivane grupe garantuju reprezentativnost za opšti zaključak o mišljenju Poljaka na temu razvod braka.

Istraživanja u pogledu *roditeljske vlasti* vršena su, iste godine i u istim okvirima (organizaciji). Osnovna problematika ovih ispitivanja odnosila se na pitanja znanje prava i pravnih normi u odnosu na roditeljsku vlast, pitanje odnosa države i porodice, pitanje roditeljskog rigorozma i konflikta između roditelja i dece kao i pitanje uticaja izvesnih činilaca na obim i sadržaj roditeljske vlasti.

Istraživanja koja se odnose na *procese protiv žurnalista* završena su 1961. godine a otpočela su bila 1956. godine. Ova istraživanja zahvatila su pitanja kao što su: da li su klevete u štampi opasna pojava za žurnaliste; koji faktori izazivaju te pojave i kakav je njihov karakter; koji činioci utiču na sadržinu sudskih prigovora i to kako u slučaju osude odn. oslobođenja; postoje li granice (u pravnom smislu) „žurnalističke slobode“ tj. mogućnosti publikovanja članaka bez bojazni da će se izazvati protiv sebe sudski postupak itd. Ova istraživanja autor je upoređivao sa nekim američkim istraživanjima ove vrste.

Istraživanja nad procesom *preuzimanja sudskih rešenja* i njihove realizacije od strane pojedinih eksperata i službi čine četvrtu oblast ovih sociološko-pravnih istraživanja. Ova istraživanja su imala za osnovni cilj da pokažu kako se različite pravne norme prelamaju kroz prizmu raznih situacija i društvenih ustanova pre nego što počnu dejstvovati u stanju motivacionog impulsa. Tako su ova istraživanja zahvatila odnose sudija prema kolegama, prema javnom tužiocu, braniocu, publici, predstavnicima pravnih nauka itd.

Ova knjiga dr Adama Podgureckog jedna je od retkih naučnih publikacija ove vrste u svetu. Iako autor ne izbegava opšte-teorijske zaključke i generalizacije, vrednost ove knjige leži prvenstveno u njenim specifičnim intencijama: da se izvrši empirijska potvrda izvesnih pretpostavki i istaknu novi podaci za dalju sadržajnu sociološko-pravnu teoriju. Masa grafikona, upitnika i drugih grafičkih ilustracija, kojima je autor upotpunio svoj rad obogaćuje, zajedno sa svim ostalim, naučnu misao koja se interesuje problematikom socijaliteta pravnih činilaca, pojava i procesa.

Petar I. KOZIC

predavač Pravno-ekonomskog
fakulteta u Nišu